

voorstel aan de raad

Opgesteld door	Ontwikkelorganisatie Ruimte Waard, E.J.L. van der (Eddie)
Kenmerk	4445445
Vergadering	
Vergaderdatum	
Geheim	Nee
Beleidsveld	Energie

Visie en uitnodigingskader Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor het volgende te besluiten:

- 1 Ruimte te bieden voor windmolens in het noorden van Rijnenburg en Reijerscop en zonnevelden in het noorden en oosten van Rijnenburg zolang als nodig voor een haalbare business case.
- 2 Bij het bieden van ruimte voor windmolens te sturen op beperken van geluid en slagschaduw, meer dan wettelijk vereist is.
- 3 Bij het bieden van ruimte voor zonnevelden te sturen op ruimte voor natuurwaarden en zorg voor landschappelijke waarden.
- 4 Over realisatie en financiering van ruimtelijke ingrepen buiten de zonnevelden ten behoeve van recreatie-, natuur- en groenontwikkeling later te besluiten bij de planologische besluitvorming over de windmolens.
- 5 De visie en het uitnodigingskader voor het energielandschap Rijnenburg en Reijerscop vast te stellen en initiatiefnemers uit te nodigen op basis hiervan voorstellen in te dienen.
- 6 De Visie Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop op te nemen in de 'Omgevingsvisie Utrecht' door toevoeging aan het overzicht 'Lijst beleidsdocumenten van de omgevingsvisie Utrecht' en de internetpagina <https://omgevingsvisie.utrecht.nl/>.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

De secretaris,

De burgemeester,

Drs. G.G.H.M. Haanen

Mr. J.H.C. van Zanen

Conclusie commissie

Bijlages

Voorstel: Voorstel_12081

Bijlage: Uitnodigingskader Energielandschap

Bijlage: Visie Energielandschap

Bijlage: Raadsbrief Totstandkoming visie en uitnodigingskader Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop

Bijlage: Bijlage 1 Scenariodocument

Bijlage: Bijlage 2 Verslag onafhankelijke procesbegeleider

Bijlage: Bijlage 3a Reactiedocument

Bijlage: Bijlage 3b Reactie op brief gemeente Nieuwegein_getekend

Bijlage: Bijlage 3c Reactie op brief gemeente IJsselstein_getekend

Bijlage: Bijlage 3d Reactie op brief gemeente Woerden_getekend

Bijlage: Bijlage 3e Reactie op brief gemeente Montfoort_getekend

Bijlage: Bijlage 3f Reactie op brief Provincie_getekend

Bijlage: Bijlage g Reacties totaal - bevat persoonsgegevens

Bijlage: Bijlage 3h Ingekomen reacties buurgemeenten en provincie

Bijlage: Bijlage 3i Reacties georganiseerde bewoners en belanghebbenden - geredigeerd

Bijlage: Bijlage 4 Second Opinion Geluid en slagschaduw

Bijlage: Bijlage 4a Hoorbaarheid binnen polder

Bijlage: Bijlage 5 Second Opinion Energieproductie

Bijlage: Bijlage 6 Rapportage businesscase

Bijlage: Bijlage 7 Samenvatting natuuronderzoek

Bijlage: Bijlage 8 Route survey Windpark Rijnenburg

Bijlage: Bijlage 9 Rapport geluid en slagschaduw

Bijlage: Bijlage 10 Juridische analyse aanpak wind en zonnepark

Bijlage: Besluitenhistorie Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop

Eerdere besluitvorming

Besluitenhistorie: zie bijlage

Uitvoering

Na vaststelling van het uitnodigingskader hebben initiatiefnemers drie maanden de tijd om voorstellen in te dienen, met - als nodig - een verlenging van nogmaals drie maanden. Het college selecteert vervolgens de initiatieven die (1) in lijn zijn met het uitnodigingskader, (2) verenigbaar zijn met elkaar en de doelstellingen uit het uitnodigingskader en (3) passen binnen de beschikbare capaciteit voor aansluiting op het elektriciteitsnet.

Voor zonnevelden wordt de uitgebreide procedure doorlopen voor een Omgevingsvergunning voor afwijking van het bestemmingsplan voor twintig jaar. De gemeenteraad besluit over afwijking van het bestemmingsplan door het afgeven van een verklaring van geen bedenkingen (vvgb). Dit kan op projectniveau of door wijziging van de algemene verklaring van geen bedenkingen (avvgb). De Raad wordt nog een besluit voorgelegd voor wijziging van de avvgb met daarin de kaders waarbinnen het college kan besluiten over vergunningen voor zonnevelden in afwijking van het bestemmingsplan.

Voor windmolens wordt een zwaardere procedure gevolgd dan voor zonnevelden: vaststelling van een nieuw bestemmingsplan of een omgevingsplan als de omgevingswet in werking is getreden. Voor dit plan wordt een combi-MER opgesteld, waarin onderzoek gedaan wordt naar de milieu- en omgevingseffecten.

Context

De gemeente Utrecht heeft al langere tijd de ambitie het aandeel duurzame energieopwekking in de stad te verhogen. De raad heeft al in 2011 geconstateerd dat de polders Rijnenburg en Reijerscop als een van de weinige locaties in de stad Utrecht geschikt kunnen zijn voor grootschalige opwekking van zonne- en/of windenergie en heeft het gebied daarom aangewezen als pauzelandchap.

Eerdere besluitvorming

Op 6 juli 2017 heeft de raad het Startdocument Rijnenburg en Reijerscop (geamendeerd) vastgesteld en daarmee het college opgedragen de mogelijkheden voor een energielandschap in dit gebied verder te onderzoeken. In de raadsbrief, behorend bij dit raadsvoorstel, is toegelicht op welke wijze vervolgens zes uitvoerbare scenario's zijn ontworpen.

Op 3 april 2019 is een raadsbrief verstuurd met daarin de resultaten van de scenarioanalyse en een conceptvoorstel voor een daarop gebaseerde visie en een uitnodigingskader op hoofdlijnen. Met de scenario's zijn de hoeken van het speelveld verkend. Met het conceptvoorstel is een optimum gezocht tussen energieopbrengst, ruimtelijke-, ecologische- en natuurwaarden, functies in het gebied, financiële participatie en beperken van hinder. De onderzoeken die aan dit conceptvoorstel ten grondslag liggen zijn bijgesloten bij de raadsbrief van 3 april.

Waarover wordt nu besloten?

Conform de opdracht van de raad is het conceptvoorstel ter reactie voorgelegd aan buurgemeenten. Ook konden provincie, andere belanghebbenden zoals bewoners en omwonenden van het gebied en marktpartijen hun reactie geven. Dit raadsvoorstel gaat over vaststelling van een definitieve visie en een uitgewerkt uitnodigingskader voor initiatiefnemers. De visie is een document waarin wordt uitgelegd hoe is omgegaan met de opdracht van de raad, zoals geformuleerd bij het startdocument. Met het uitnodigingskader geeft de raad aan in welke gebieden en onder welke voorwaarden initiatiefnemers voorstellen kunnen indienen. In bijgesloten raadsbrief met bijlagen is beschreven op basis waarvan dit definitieve voorstel tot stand is gekomen. Deze raadsbrief en de raadsbrief van 3 april 2019 bevatten tezamen alle beslisinformatie die gebruikt is voor het raadsvoorstel.

Uitgangspunten Visie en Uitnodigingskader

De visie en het uitnodigingskader voor het energielandschap zijn gebaseerd op de geleerde lessen uit het participatieproces en de reacties hierop. Deze hebben geleid tot een aantal uitgangspunten:

1. Er kunnen windmolens komen, waarbij gestuurd wordt op beperking van geluid en slagschaduw, meer dan het wettelijke minimum;
2. Er kunnen zonnevelden komen, waarbij gestuurd wordt ruimte voor natuurwaarden en zorg voor landschappelijke waarden;
3. Er kan een substantiële bijdrage worden geleverd aan de opgave voor duurzame energieproductie;
4. Rijnenburg en Reijerscop krijgen meer waarde door een betere ontsluiting en het versterken van de landschappelijke structuur ('no regret' ontwikkeling);
5. De opbrengst van energieproductie komt zoveel mogelijk ten goede aan het gebied;
6. Als in de POVI, REP en RSU gekozen wordt voor woningbouw in Rijnenburg, is dit gefaseerd mogelijk vanaf 2030.

Vervolg

Na het besluit over het nu voorliggende raadsvoorstel kunnen initiatiefnemers plannen indienen op basis van het uitnodigingskader. Met de initiatiefvoorstellen die aan het uitnodigingskader voldoen wordt de vervolgprocedure gestart.

Beslispunt

- 1 Ruimte te bieden voor windmolens in het noorden van Rijnenburg en Reijerscop en zonnevelden in het noorden en oosten van Rijnenburg zolang als nodig voor een haalbare business case.

Argumenten

1.1 De ruimte voor windmolens is gebaseerd op een balans tussen een hoge energieproductie en zo weinig mogelijk hinder.

De meest genoemde zorg tijdens het participatieproces en in de reacties op het conceptvoorstel richt zich op de effecten van geluid en slagschaduw door windmolens. Om een balans te vinden tussen een hoge energieproductie en het beperken van hinder is het noordelijke zoekgebied zo vormgegeven dat de maximale hoeveelheid windmolens gerealiseerd kan worden op een zo groot mogelijke afstand van de woningen. Het zuidelijke zoekgebied voor wind uit de scenarioanalyse is geheel komen te vervallen. Door het verkleinen van het zoekgebied liggen de mogelijke locaties voor windmolens verder weg van de omliggende woonwijken. Dit draagt bij aan het beperken van de effecten van geluid en slagschaduw. Ten opzichte van het conceptvoorstel is op verzoek van de initiatiefnemers een zoeklocatie nabij knooppunt Oudenrijn toegevoegd. Dit is gedaan omdat dit ruimte biedt voor één extra windmolen. Deze locatie past binnen de gehanteerde regels voor afstanden tot infrastructuur en ligt ook op meer dan 800 meter van woonwijken in Nieuwegein en Utrecht (ook nieuwbouw). De aanpassing van het zoekgebied heeft als consequentie dat de gemeente inschat dat er drie windmolens minder mogelijk zijn dan in het conceptvoorstel. Binnen het zoekgebied is naar verwachting ruimte voor maximaal acht grote windmolens (indicatief: 36 MW), waarvan drie in Reijerscop en vijf in het noorden van Rijnenburg.

1.2 De ruimte voor zonnevelden is gebaseerd op de locatie en de capaciteit van het transformatorstation in Rijnenburg en de wens om de Nedereindse Plas beschikbaar te stellen voor energieopwekking.

Voor zonnevelden is het zoekgebied afgeleid van het scenario 'De Ring', aangevuld met scenario 'Energie Voorop'. Dat betekent dat zonnevelden in een groter gebied dan in de zoekgebieden uit de bovengenoemde scenario's een plek kunnen krijgen. De locatie van het zoekgebied is gekozen om de aansluitkosten op het transformatiestation te beperken en de inzet van gemeentelijke grondposities mogelijk te maken (met name de Nedereindse Plas). Door concentratie van de zonnevelden langs de snelwegen behoudt de kern van de polder Rijnenburg zijn oorspronkelijke karakter. Reijerscop is geen zoekgebied voor zonnevelden, omdat ervoor gekozen is om in dit gedeelte van onze stad de agrarische functie te behouden. Binnen het zoekgebied is naar verwachting ruimte voor circa 230 ha zonnevelden (indicatief: 163 MW).

1.3 De SDE-subsidie van het Rijk wordt sinds 2019 berekend op basis van een exploitatieperiode van 20 jaar, waardoor er voor het energielandschap meer tijd nodig is om rendabel te zijn.

Voorwaarde voor een haalbare business case is dat de zonnevelden minimaal 20 jaar geëxploiteerd kunnen worden. Dit is minimaal vijf jaar langer dan waarvan in het conceptvoorstel uitgegaan is. Reden hiervoor is dat het Rijk bij het berekenen van de richtwaarden voor SDE-subsidie sinds voorjaar 2019 uitgaat van 20 jaar exploitatie in plaats van 15 jaar. De subsidie zelf geldt nog steeds voor een duur van 15 jaar. Ook voor windmolens rekent het Rijk sinds voorjaar 2019 met een exploitatieperiode van 20 jaar bij het vaststellen van de richtwaarden voor exploitatiesubsidie voor windmolens (SDE). De verwachting is dat financiers van windmolens in Rijnenburg een exploitatieperiode van 20 jaar zullen eisen, omdat er naar verhouding grote kosten zijn voor infrastructuur en samenwerking met partijen zonder groot eigen vermogen wordt geëist (lokaal eigendom). Afhankelijk van het moment van realisatie van windmolens en zonnevelden, zal het noorden van Rijnenburg tot minimaal 2040 grotendeels beschikbaar zijn voor energieproductie.

- 1.4 We bieden uitsluitend in het noorden van Rijnenburg en Reijerscop ruimte voor windmolens.
In het definitieve voorstel is het zoekgebied voor windmolens kleiner dan in het conceptvoorstel. Grondeigenaren geven aan dat zij niet mee willen werken aan energieproductie in het middengebied van Rijnenburg. Zonder deze medewerking kunnen ook energieproducenten niet verder in dit gebied. Om de mogelijkheid tot het realiseren van het energielandschap te vergroten, is het zoekgebied voor windmolens in het middengebied van Rijnenburg geschrapt. Hiermee wordt in het gebied meer ruimte gelaten voor de invulling van andere opgaven waartoe in de RSU 2040 besloten zal worden. Om ruimte te bieden voor één extra windmolen in het noorden van Rijnenburg is het zoekgebied nabij knooppunt Oudenrijn uitgebreid.
- 1.5 De hoeveelheid op korte termijn te realiseren zonne- en windenergie wordt beperkt door de beschikbare aansluitcapaciteit op het elektriciteitsnet.
Op basis van de uitgangspunten voor het energielandschap schat de gemeente in dat in de ingeperkte zoekgebieden ruimte is voor ontwikkelaars om maximaal acht grote windmolens (indicatief: 36 MW) en circa 230 ha (indicatief: 163 MW) zonneveld te realiseren. De hoeveelheid zonnevelden wordt beperkt door de aansluitcapaciteit op het middenspanningsstation in het gebied. Uitbreiding van deze capaciteit kost 7 tot 10 jaar. Om een indicatie te geven wat deze ruimtelijke mogelijkheden voor energieproductie opleveren: 36 MW windmolens en 163 MW zonnevelden kunnen elektriciteit leveren voor circa 82.500 huishoudens (272 GWh, ofwel bijna 1 PJ). Dat is ongeveer acht keer zoveel als de hoeveelheid duurzame elektriciteit die op dit moment in de stad geproduceerd wordt en bijna twintig procent van de huidige vraag naar elektriciteit in onze stad. De maximale energieproductie is 14% minder dan op basis van het conceptvoorstel mogelijk was.
- 1.6 Het voorstel is, conform de opdracht van de raad, reversibel en eventuele woningbouw blijft na 2030 mogelijk.
De druk op de toekomstige invulling van de ruimte in de stad en regio is groot. Zowel op het gebied van energieproductie, groen, werklocaties, maatschappelijke voorzieningen (onder andere ten behoeve van sport) en woningbouw. Eén van de expliciet genoemde uitgangspunten van de raad bij het besluit van juli 2017 is dat woningbouw in de polder Rijnenburg in de toekomst mogelijk blijft. In 2020 zullen op verschillende momenten besluiten genomen worden over de rol die Rijnenburg speelt bij het realiseren van deze opgaven. In het Nationale Klimaatakkoord, dat eind juni door het kabinet werd gepresenteerd, is afgesproken dat gemeenten vóór 1 juni 2020 een eerste bod doen voor de beschikbare ruimte voor productie van duurzame energie. In U16-verband wordt gewerkt aan een Ruimtelijk Economisch Perspectief (REP): een integraal perspectief op de ruimtelijke koers van onze regio tot 2040. Daarin kiest de gemeente waar de grote ruimtelijke opgaven van de regio een plek krijgen. Voor de stad Utrecht wordt in 2020 de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) geactualiseerd, waarin de gemeente de hoofdkoers bepaalt met dezelfde horizon (2040) als het REP. In de RSU 2040 geeft de gemeente aan wat de lange termijn bestemming van Rijnenburg (als geheel en/of voor deelgebieden) kan zijn.
- 1.7 Realisatie van een roeiwater wordt niet onmogelijk gemaakt.
Er is gekozen om een ruimtelijke reservering op te nemen voor een roeiwater, zodat realisatie van een roeiwater gedurende en na de levensduur van het energielandschap niet onmogelijk wordt gemaakt. Deze reservering is op basis van de binnengekomen reacties, de business case analyse, en het onderzoek naar de ecologische waarde verplaatst. De reservering ligt nu meer naar het zuiden, net boven de Ringkade. De reservering zoals opgenomen in het conceptvoorstel, ten noorden van de Middelwetering, ging te veel ten koste van de business case voor zonnevelden, omdat een te groot deel van de percelen niet benut kon worden. Deze locatie maakte het ook moeilijker om robuuste natuur te realiseren langs de oevers van de Middelwetering. Vanwege de verlegging van de reservering van het roeiwater ontstaan er meer mogelijkheden voor de locatiekeuze voor de windmolens.

1.8 De reservering voor een verbinding tussen Strijkviertel en de Nedereindseweg maakt het mogelijk om tijdens de exploitatieperiode infrastructuur te realiseren.

De combinatie van initiatieven voor zonnevelden en windmolens zoals voorgesteld laten een tracé van minimaal 28 meter breed vrij voor eventuele realisatie van een infrastructuur. Over realisatie van deze route zal worden besloten in het kader van de wijziging van het bestemmingsplan.

Beslispunt

- 2 Bij het bieden van ruimte voor windmolens te sturen op beperken van geluid en slagschaduw, meer dan wettelijk vereist is.

Argumenten

2.1 De gemeente wil tegemoet komen aan de meest gehoorde zorgen over het energielandschap.

De meest gehoorde zorgen tijdens het participatieve ontwerpproces en tijdens de reactieperiode na het collegebesluit van voorjaar 2019 betroffen geluid en slagschaduw van windmolens, de gevreesde hinder en mogelijke gezondheidseffecten daarvan. Daarom heeft de gemeente er voor gekozen hier in het voorstel zoveel mogelijk rekening mee te houden. De wettelijke normen borgen een nationaal geaccepteerd niveau van bescherming, waarbij in beperkte mate hinder op kan treden. In alle scenario's worden de wettelijke normen gehaald door geluid- en slagschaduwbeperkende maatregelen te nemen tijdens de exploitatie van de windmolens, maar de gemeente wil hier verder in gaan, om tegemoet te komen aan de zorgen van de bewoners en de omwonenden. Ook wil de gemeente zo veel mogelijk duidelijkheid scheppen over de minimale afstand tussen windmolens en woningen. Bij het beperken van geluid en slagschaduw wordt onderscheid gemaakt tussen (1) bewoners van de polders en individuele woningen op vergelijkbare afstand tot de windmolens en (2) omwonenden in de wijken van De Meern, Nieuwegein en IJsselstein.

In de visie en het uitnodigingskader komt de gemeente tegemoet aan deze zorgen door:

- Geluidarme windmolens te eisen;
- Geen windmolens mogelijk te maken in het middengebied van Rijnenburg en hiermee de effecten van geluid en slagschaduw voor woningen aan de Nedereindseweg te beperken;
- Het zoekgebied voor windmolens te verkleinen tot minimaal 800 meter van de omliggende woonwijken van De Meern, Nieuwegein en IJsselstein en hiermee de effecten van geluid en slagschaduw in deze woonwijken te beperken;
- Het zoekgebied voor windmolens te verkleinen tot minimaal 500 meter van de lintbebouwing in Reijerscop.
- Een systeem van monitoring en klachtenbehandeling te eisen dat met name relevant is voor de mensen die in de polder wonen;
- Een participatieplan te eisen, met voorstellen voor sociale grondvergoedingen, bewonersregeling, omgevingsfonds en lokaal eigendom.

2.2 De pieken in de geluidbelasting kunnen beperkt worden door toepassing van geluidarme windmolens.

Onderzoek van DGMR heeft aangetoond dat het verschil tussen grote en kleinere windmolens op geluidbelasting en slagschaduw verwaarloosbaar is. Grote windmolens produceren wel veel meer energie dan kleine windmolens. De extra opbrengst van grotere windmolens stelt - behalve de extra opgewekte duurzame energie - de gemeente in staat om van initiatiefnemers te eisen substantiële investeringen te doen in het gebied. Daarom worden geen grenzen gesteld aan de hoogte van de molens. Het verschil tussen het geluid dat verschillende modellen windmolens maken, kan oplopen tot circa 5dB. Omdat de komende jaren ontwikkelingen verwacht worden op dit gebied, wordt nu geen absolute waarde geformuleerd voor het maximale geluidniveau van de windmolens. Wel wordt van de initiatiefnemers geëist dat zij de best beschikbare techniek op gebied van geluidbeperking van dat moment moeten toepassen. In het uitgewerkte uitnodigingskader is opgenomen op welke wijze dit aangetoond moet worden.

Gemeente Utrecht

2.3 Een grotere afstand van de windmolens tot woonwijken leidt tot minder geluid en slagschaduw in deze woonwijken.

Om tegemoet te komen aan de zorgen van bewoners en omwonenden hebben zijn de zoekgebieden voor windmolens in het voorstel verkleind, zodat de afstand tot woningen in de woonwijken van De Meern, Nieuwegein en IJsselstein minimaal 800 meter is. In het middengebied van Rijnenburg komen geen windmolens. Door deze grotere afstand zijn zowel de hoorbaarheid van de windmolens als de slagschaduw beperkt. Met deze afstand blijft de geluidbelasting van de omliggende wijken ook binnen de advieswaarde voor geluid van de Wereldgezondheidsorganisatie, die overigens strenger is dan de wettelijke normen. Slagschaduw aan de randen van de wijken is niet uit te sluiten, maar alleen bij laagstaande zon. Dan heeft de zon niet veel kracht en is de slagschaduw minder zichtbaar.

2.4 In de polder kan de hinder van geluid en slagschaduw in overleg met bewoners verder beperkt worden.

Voor bewoners van de polders is de situatie anders. Die zullen de aanwezigheid van windmolens meer ervaren. De hinder van zowel hoogfrequent als laagfrequent geluid wordt beperkt doordat initiatiefnemers via het omgevingsfonds budget beschikbaar stellen voor isolatie van woningen. De gemeente neemt deel aan de nog op te richten organisatie die beslist over de besteding van de middelen uit het omgevingsfonds en zal er op toezien dat door direct omwonenden gewenste woningisolatie daadwerkelijk gerealiseerd wordt. Hinderlijke slagschaduw wordt extra beperkt doordat initiatiefnemer in hun plannen aan moeten geven welke afspraken met omwonenden binnen en buiten de gemeentegrenzen gemaakt kunnen worden over het beperken van hinderlijke slagschaduw tot bijna nul. Bij voorkeur worden hier meerdere mogelijkheden genoemd waaruit gekozen kan worden. De daadwerkelijk te treffen maatregelen worden, na selectie van de initiatiefnemer, in overleg met omwonenden, bepaald. In het uitnodigingskader eist de gemeente ook van initiatiefnemers dat zij (1) een financiële compensatie bieden aan bewoners van de polders en (2) elk jaar een rapportage publiceren waarin ze aangeven op welke wijze voldaan is aan de wettelijke regels voor geluid en slagschaduw en niet alleen op momenten dat er klachten zijn, zoals normaliter gebruikelijk is.

Kanttekeningen

2.1 Hoorbaarheid is persoonlijk: wat hoorbaar is kan door de een als hinderlijk worden ervaren en de ander kan nergens last van hebben.

Mensen kunnen hinder op verschillende manieren ervaren. Een objectieve definitie bestaat niet. Uit statistisch onderzoek blijkt dat sommige mensen geluidniveaus (bijvoorbeeld) direct naast een autosnelweg niet als hinderlijk ervaren. Andere mensen ervaren een geluidniveau vergelijkbaar met dat van een koelkast als ernstig hinderlijk. Het verschilt dus van mens tot mens of, en welke, geluiden iemand als hinderlijk ervaart. Bij de opdrachtverlening voor de second opinion heeft de gemeente gevraagd of er wetenschappelijk goed gecontroleerde onderzoeken over de relatie tussen geluid en gezondheidseffecten gemist zijn. Dat blijkt niet het geval. Ook kunnen de geluidseffecten op woningen in de omgeving niet definitief worden bepaald omdat het nog niet exact bekend is op welke afstand van woningen de windmolens komen te staan. In de second opinion op de onderzoeken naar geluid en slagschaduw wordt geadviseerd om in de volgende fase onderzoek te doen naar de gevolgen van laagfrequent geluid. Vanwege de zorgen vanuit de omgeving ziet de gemeente er op toe dat een dergelijk onderzoek uitgevoerd wordt in het MER, voorafgaande aan de besluitvorming over het bestemmingsplan.

2.2 Het voorstel voor deze afstand tot de woonwijken heeft niet voorkomen dat er nog steeds veel bezwaren zijn tegen windmolens bij bewoners van de wijken.

Zoals eerder benoemd heeft de gemeente op basis van de zorgen over geluid en slagschaduw gekozen voor een zoekgebied voor windenergie op 800 meter van de woonwijken. Uit de binnengekomen reacties op het conceptvoorstel blijkt dat er nog steeds veel bezwaren zijn voor windmolens vanuit bewoners van de omliggende woonwijken. Uit een aanzienlijk deel van de reacties blijkt dat bewoners van de woonwijken zich ook met de minimale afstand van 800 meter tot de woonwijken zorgen maken over de effecten van geluid en slagschaduw door windmolens. De gemeente heeft, aanvullend op de landelijk vastgestelde standaardberekeningen, hoorbaarheidsberekeningen uitgevoerd, gebaseerd

op een speciaal daarvoor ontwikkelde methode. De resultaten van deze berekeningen hebben geleid tot meer zorgen over de effecten van geluid, omdat door een aantal bewoners een directe relatie werd gelegd tussen hoorbaar geluid en gezondheidsschade. Naar deze relatie is met extra zorg gekeken, ook in de uitgevoerde second opinion. Dat heeft geleid tot onderstaande conclusies.

De windmolens zullen in de praktijk minder hoorbaar zijn dan uit de berekeningen blijkt, omdat, behoudens de snelwegen, overige achtergrondgeluiden niet zijn meegenomen in de berekeningen. Volgens de berekeningen zijn windmolens in de nacht hoorbaar in de wijken, omdat dan het geluid van de snelwegen minder is. Echter, op die momenten in de avond/nacht zullen andere achtergrondgeluiden (zoals het geluid van de wind, lokaal verkeer en bomen) de boventoon voeren, waardoor de windmolens 's nachts minder hoorbaar zijn dan blijkt uit de berekeningen. De hoorbaarheidsberekeningen zijn vooral representatief voor de dagperiode. Overdag zullen de windmolens zeer beperkt hoorbaar zijn en in sommige gevallen beperkt hoorbaar. Mensen horen continu geluiden en het geluid van de windmolens zal deel uit gaan maken van andere achtergrondgeluiden zoals verkeer, vogels of het ruisen van de wind.

Beslispunt

- 3 Bij het bieden van ruimte voor zonnevelden te sturen op ruimte voor natuurwaarden en zorg voor landschappelijke waarden.

Argumenten

- 3.1 Voor compensatie van leefgebied van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten is ruimte nodig, ook soorten die niet beschermd zijn, profiteren daarvan mee.
Watergebonden ecologie wordt geconcentreerd rond de zonnevelden en de Middelwetering. Hiervoor zijn minimale breedtes opgenomen in het uitnodigingskader. Deze zones worden groter als tijdens de vergunningprocedure blijkt dat dat nodig is voor beschermde soorten. Niet beschermde soorten en voor het gebied nieuwe soorten profiteren mee van de ecologische zones. Ingezet wordt op voldoende en kwalitatief hoogwaardig leefgebied voor watervogels op en rond de Middelwetering en de Nedereindse Plas. Voor weidevogels is het helaas niet mogelijk voldoende leefgebied te garanderen in het energielandschap, omdat windmolens binnen een afstand van 200 meter en zonnevelden binnen een afstand van 50 meter een versturende werking kunnen hebben op hun leefgebied. De gemeente zoekt samen met de initiatiefnemers naar compensatiemogelijkheden. In overleg met de provincie en de buurgemeenten wordt bekeken of het mogelijk is om weidevogels elders te stimuleren, door grondeigenaren met subsidies te bewegen tot agrarisch natuurbeheer.
- 3.2 De beleving van het landschap voor bewoners wordt prettiger als met zorg omgegaan wordt met landschappelijke waarden.
Door energieproductie verandert het landschap, maar niet onomkeerbaar. De voor het landschap kermerkende structuur van sloten en langgerekte kavels blijft behouden. Van de zonnevelden zijn vooral de buitenste randen zichtbaar. Deze randen worden minder zichtbaar gemaakt door ze te omzomen met beplanting of brede sloten met rietkragen. In het uitgewerkte uitnodigingskader krijgen initiatiefnemers de ruimte om dit zelf concreet in te vullen, zodat de inrichting van de zonnevelden aansluit bij de wettelijke vereiste natuurcompensatie die door de provincie wordt vastgesteld en ook economisch uitvoerbaar is (business case).
- 3.3 Instandhouding van de cultuurhistorische slotenstructuur is nodig voor de natuur, waterkwaliteit en voorkoming van bodemdaling.
Uitgangspunt voor alle scenario's was dat de voor het landschap zo bepalende maat en schaal van de bestaande slagenverkaveling behouden blijft, evenals bestaande waardevolle landschapselementen, zoals de eendenkooi. In het definitieve voorstel is opgenomen dat er

Gemeente Utrecht

geen sloten gedempt mogen worden en dat grootschalige ophogingen en afgravingen niet zijn toegestaan. Deze voorwaarde voor zonneveldontwikkeling leidt tot een minder efficiënt gebruik van de grondposities en heeft een significante impact op de business case. De verwachting is dat de opbrengst hierdoor daalt met 0,7 tot 3,5 euro per MWh, afhankelijk van de grondvergoedingen die worden betaald. Deze voorwaarde doet recht aan de opdracht van de raad voor een reversibel energielandschap en is tevens nodig omdat (1) elke slootoever relevant is voor de waterkwaliteit en beschermdediersoorten zoals de heikikker, (2) de slotenstructuur zorgt voor een grondwaterstand die het risico op veenoxidatie en daaruit volgende bodemdaling beperkt en (3) elke sloot cultuurhistorische waarde heeft. Omdat in het definitieve voorstel is opgenomen dat de slotenstructuur behouden blijft en de bodem onder en tussen de zonnepanelen begroeit moet zijn, worden geen significante effecten verwacht op extra uitstoot of verminderde opname van CO₂ door de bodem.

Kanttekeningen

3.1 Eisen aan zonnevelden zetten de business case voor de exploitatie van en zonnevelden onder druk maar zijn wel rechtvaardig.

Het Rijk, de gemeente en de initiatiefnemers hebben allemaal invloed op de business case voor zonnevelden. Zonder subsidie van het Rijk is er geen rendabele business case. Of een project subsidie krijgt, hangt af van de rentabiliteit van het project ten opzichte van andere projecten in Nederland. Immers, bij meer aanvragen dan dat er budget is, krijgen alleen de meest rendabele projecten subsidie. Het is dus relevant hoe de rentabiliteit van zonnevelden in Rijnenburg zich verhoudt tot andere projecten. Hierop oefent de gemeente invloed uit door eisen te stellen de ontwikkeling van zonnevelden. Met name de eisen aan natuur en landschap zoals opgenomen in het uitnodigingskader hebben impact op de business case. Deze eisen zijn echter grotendeels nodig om te kunnen voldoen aan regelgeving waar de provincie en het waterschap bevoegd gezag voor zijn. De impact van de eisen die de gemeente stelt is vergelijkbaar met de impact van de mogelijkheid om een grootschalig energielandschap met gecombineerde zon en wind te realiseren (schaalvoordelen): circa 1 euro per MWh geproduceerde energie. De impact van de keuzes van de initiatiefnemers op de business case is groter: 1-10 euro/MWh. Deze keuzes betreffen de grondvergoedingen, wijze van financiering en materiaalkeuze. De gemeente verwacht dat de energieprojecten in Rijnenburg en Reijerscop (voor de SDE-subsidie) kunnen concurreren met projecten elders in Nederland. Een mogelijkheid om de businesscase voor zonnevelden te verbeteren is verlenging van de gegarandeerde exploitatietermijn voor zonnevelden van 20 naar 30 jaar.

Beslispunt

- 4 Over realisatie en financiering van ruimtelijke ingrepen buiten de zonnevelden ten behoeve van recreatie-, natuur- en groenontwikkeling later te besluiten bij de planologische besluitvorming over de windmolens.

Argumenten

4.1 Een gemeentelijk besluit over eigen investeringen in het landschap is nodig omdat niet alle gewenste landschappelijke maatregelen betaald kunnen worden uit de opbrengsten van de energieproductie.

Uit de stadsgesprekken, uit de raadsbehandeling van juli 2017 en uit de reacties op het conceptvoorstel is duidelijk naar voren gekomen dat er naast de energieproductie ook aandacht moet zijn voor de bestaande waarden en ontwikkeling van het landschap. In de ontwerpateliers en werkbijeenkomsten is stapsgewijs toegewerkt naar een landschappelijk raamwerk dat is toegepast op alle zes scenario's. Dit landschappelijk raamwerk bevat bestaande waardevolle elementen (o.a. de boerderijlinten, kades en watergangen) en bestaat daarnaast uit bouwstenen die, in welke toekomstige invulling van het gebied dan

Gemeente Utrecht

ook, een plek zullen hebben. Investering in deze bouwstenen ziet de gemeente als een "no regret" maatregel. Dit landschappelijk raamwerk is grotendeels overgenomen in het voorstel: aanleg en renovatie van fiets- en wandelroutes, extra beplanting langs deze routes, afzomen van de zonnevelden met natuurvriendelijke oevers en verbrede sloten met rietkragen, een ecologische zone langs de Middelwetering en behoud van de verkavelingsstructuur, het landschappelijk groen en de eendenkooi. Op deze manier wordt in Rijnenburg (voorlopig) invulling gegeven aan het toewerken naar een groene waaier om Utrecht (een van de ambities in het coalitieakkoord). In de business case analyse is aangetoond dat met de opbrengsten van het energielandschap dit raamwerk niet in haar geheel gerealiseerd kan worden.

4.2 Er is bij vaststelling van het bestemmingsplan meer duidelijkheid over de investeringen die voortkomen uit de energieproductie, en besluitvorming over realisatie vindt plaats bij vaststelling van het bestemmingsplan.

Uit de voorstellen van de initiatiefnemers zal blijken welke investeringen door de initiatiefnemers worden gedaan ter verwezenlijking van de ambities. Deze worden opgenomen in samenwerkingsovereenkomsten. Daarna start de gemeente met het zoeken naar alternatieve financieringsbronnen voor de resterende ambities. De gemeente streeft ernaar om bij de vaststelling van het bestemmingsplan ook te besluiten over wat de gemeente maximaal uit de eigen begroting wil bijdragen en voor welke onderdelen naar externe financiering wordt gezocht of reeds is verkregen. In de aanloop naar de realisatiefase is, na vaststelling van de RSU, ook meer duidelijkheid over de toekomst van dit gebied op de langere termijn en kan hier bij de keuze en inpassing van de ambities rekening mee worden gehouden. Bij vaststelling van het bestemmingsplan dat realisatie van de windmolens mogelijk maakt, zal besloten worden over een eventuele investering door de gemeente in relatie tot investeringen van andere partners in het gebied.

Anders dan in het conceptvoorstel wordt er vanaf gezien om de aanvoerroutes voor windmolens over bestaande recreatieve infrastructuur te laten lopen. Uit een route survey blijkt dat deze routes hiervoor absoluut niet geschikt zijn. Aanpassing van deze routes (met name de Ringkade) zou funest zijn voor de cultuurhistorische waarden van deze routes. Beter is het om toegangswegen over de landbouwgrond aan te leggen. Bij vaststelling van het bestemmingsplan of omgevingsplan zal duidelijk zijn welke ambities voor recreatieve routes ingevuld kunnen worden en hoe de financiering hiervan verdeeld wordt tussen initiatiefnemers, de gemeente en eventueel andere partijen.

4.3 De gemeente wil eerst weten welke investeringen in het landschap wel gefinancierd kunnen worden uit opbrengsten de energieproductie.

Van initiatiefnemers van windmolenprojecten wordt geëist dat ze, voorafgaand aan de bestemmingsplanprocedure, samen met de stakeholders een participatieplan maken, met daarin een concreet voorstel voor invulling van de financiële participatie. Voor de invulling van het participatieplan wordt aangesloten bij de gedragscode van de Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA). Deze gedragscode is niet wettelijk verplicht, maar wordt wel omarmd door het Rijk, decentrale overheden en windenergieontwikkelaars die op eigentijdse manier met hun omgeving om willen gaan. In het uitnodigingskader zijn daarom kaders opgenomen voor een deel van het rendement te investeren in het gebied: een omgevingsfonds (om te investeren in het gebied), een omwonendenregeling, sociale grondvergoedingen (niet alleen die eigenaar op wiens land een windmolen komt profiteert, maar ook de grondeigenaren daaromheen) en de mogelijkheid voor omwonenden binnen én buiten de polder om te delen in de winst (minimaal 50% eigenaarschap van de omgeving). Bij de planologische besluitvorming over de windmolens wordt duidelijk tot welke landschappelijke maatregelen dit leidt.

Kanttekeningen

4.1 Er wordt nu ruimte gereserveerd voor landschappelijk raamwerk. Er wordt nu ruimte gereserveerd voor landschappelijk raamwerk.

- 4.2 Realisatie van een roeiwater is niet haalbaar in een tijdelijk energielandschap.
Er is onderzoek gedaan naar de technische haalbaarheid en de financiële haalbaarheid van een roeiwater in het gebied. Realisatie van een roeiwater in een energielandschap is financieel niet haalbaar zonder een grootschalige investering van de overheid. Om deze redenen zal een roeiwater niet meegenomen worden in de verdere planontwikkeling van het tijdelijke energielandschap. Om realisatie van een roeiwater voor 2040 niet onmogelijk te maken, wordt wel een ruimtelijke reservering voor een roeiwater opgenomen. Bij de planontwikkeling voor een permanente bestemming van het gebied kan ook gekozen worden voor een andere locatie voor het roeiwater.

Beslispunt

- 5 De visie en het uitnodigingskader voor het energielandschap Rijnenburg en Reijerscop vast te stellen en initiatiefnemers uit te nodigen op basis hiervan voorstellen in te dienen.

Argumenten

- 5.1 De definitieve visie geeft inzicht in de effecten van het voorstel en in de weging van deze effecten bij het bepalen van een optimum.
De overwegingen zoals beschreven in de vorige beslispunten tonen aan dat met de definitieve visie - op basis van de reacties uit de omgeving en de ambities van de gemeente Utrecht - een optimum is bereikt tussen de energieopbrengst, de ruimtelijke waarden, ecologische en natuurwaarden, functies in het gebied, financiële participatie en het beperken van hinder.
- 5.2 Het uitnodigingskader is van belang om na het raadsbesluit snel stappen te kunnen zetten richting planologische besluitvorming.
Het uitnodigingskader is van belang om na het raadsbesluit snel stappen te kunnen zetten richting planologische besluitvorming.
- 5.3 Het uitnodigingskader geeft duidelijkheid over de voorwaarden waaronder de gemeente de eigen grondposities beschikbaar stelt.
De gemeente is bereid om haar grondposities binnen de zoekgebieden beschikbaar te stellen voor energieproductie. Het staat iedereen vrij om voorstellen in te dienen voor deze grondposities. Voorafgaand aan het indienen van een voorstel op een grondpositie van de gemeente, hoeft geen overeenstemming met de gemeente te bestaan. Indien één of meer partijen interesse hebben in de grondposities van de gemeente, dan zal de gemeente de betreffende grondposities op een juridisch verantwoorde manier beschikbaar stellen, bijvoorbeeld met een tenderprocedure of een eenzijdige overeenkomst op basis van een taxatie van de grondwaarde. Vervolgens kan een samenwerkingsovereenkomst afgesloten worden en doorloopt het initiatief de procedure die van toepassing is op alle initiatiefvoorstellen.
- 5.4 Het uitnodigingskader maakt duidelijk op welke wijze initiatieven geselecteerd worden en hoe daarbij gezorgd wordt voor verenigbaarheid van initiatieven en realisatie van de doelstellingen voor natuur en recreatie.
Voor alle initiatiefvoorstellen die voldoen aan het uitnodigingskader geldt dat de gemeente in overleg met de netwerkbeheerder bepaalt voor welke initiatieven ruimte is op het transformatorstation in Rijnenburg, conform de volgende selectiestappen:
1. Het initiatief met het grootste piekvermogen van windmolens wordt als eerste geselecteerd.
2. Voor zonnevelden worden de initiatieven met de hoogste productie geselecteerd.
3. Initiatieven kunnen geweigerd worden als voorstellen van de gemeente voor het verenigbaar maken van initiatieven niet worden geaccepteerd.
4. Initiatieven voor zonnevelden met een opgesteld vermogen van minder dan 7 MWe voor een 10 kV-aansluiting en 35 MWe voor een 50 kV-aansluiting kunnen geweigerd worden als

voorstellen van de gemeente voor bundeling van initiatieven niet worden geaccepteerd.

Voor initiatieven die conform boven beschreven procedure niet geselecteerd worden, zal geen vergunning afgegeven worden.

5.5 Voorwaarden die leiden tot een haalbare business case voor zonnevelden zijn nodig om de zonnevelden daadwerkelijk te kunnen realiseren.

Van de door de gemeente gestelde eisen hebben de gevraagde maatregelen voor landschap en natuur de grootste impact op de business case. De kosten hiervan wegen op tegen de schaalvoordelen van een grootschalig energielandschap met gecombineerde windenergie en zonnevelden. Meer impact op de business case hebben de keuzes van initiatiefnemers en dan met name de grondvergoedingen die worden verstrekt. Voorwaarde voor een haalbare business case is dat de zonnevelden minimaal 20 jaar geëxploiteerd kunnen worden. Een mogelijkheid om de businesscase voor zonnevelden te verbeteren is verlenging van de gegarandeerde exploitatietermijn voor zonnevelden van 20 naar 30 jaar.

5.6 Voorwaarden die leiden tot een haalbare business case voor windmolens zijn nodig om de windmolens daadwerkelijk te kunnen realiseren.

De windmolens in Rijnenburg en Reijerscop zijn relatief duur, omdat er veel nieuwe weginfrastructuur moet komen, omdat het gebied nu niet toegankelijk is voor zwaar verkeer die de windmolens in het gebied moet brengen. De in het uitnodigingskader opgenomen inleg in een gebiedsfonds van 0,5 euro per MWh drukt niet zwaar op de business case. De sociale grondvergoedingen en bewonersregeling samen zijn vijf keer groter dan de inleg in het gebiedsfonds en daarmee relevanter voor de business case. De verdeling van grond- en bewonersvergoedingen is niet onderscheidend voor de business case, maar wel relevant voor het kunnen verwerven van grondposities en daarmee de haalbaarheid van initiatieven.

Kanttekeningen

5.1 Voorspoedige realisatie van de projecten is afhankelijk van medewerking van grondeigenaren, energieproducenten en omwonenden.

Met de visie en het uitnodigingskader geeft de gemeente aan onder welke voorwaarden de gemeente ruimte beschikbaar stelt voor energieproductie. Twee van deze voorwaarden zijn medewerking van grondeigenaren en participatie van bewoners en omwonenden van de polders. Of haalbare projecten te realiseren zijn hangt daarom af van de mate waarin grondeigenaren bereid zijn om grondposities beschikbaar te stellen en in welke mate het lukt om met bewoners en omwonenden overeenstemming te bereiken over lokaal eigendom, sociale grondvergoedingen, omgevingsfonds en bewonersvergoedingen. Als dit niet goed lukt, dan kan realisatie sterk vertragen of zelfs onmogelijk worden.

5.2 Beschikbaarheid Nedereindse Plas is niet zeker.

De gemeente is nu eigenaar van de Nedereindse Plas en het omliggende terrein, maar is in overleg met de provincie en Recreatieschap Stichtse Groenlanden over een nieuwe overeenkomst over overdracht van het eigendom. Hierin zullen bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden vastgelegd. Omdat het nu niet zeker is wie in de komende jaren eigenaar is van de Nedereindse Plas, kan de gemeente nu niet eigenstandig beslissen over het gebruik van de plas. Daarom zal een definitief besluit over het al dan niet beschikbaar stellen van de Nedereindse Plas voor zonnepanelen en de voorwaarden die daarvoor gelden in overleg met de provincie en het recreatieschap plaatsvinden op basis van ingediende initiatieven.

Beslispunt

- 6 De Visie Energielandschap Rijnenburg en Rijerscop op te nemen in de 'Omgevingsvisie Utrecht' door toevoeging aan het overzicht 'Lijst beleidsdocumenten van de omgevingsvisie Utrecht' en de internetpagina <https://omgevingsvisie.utrecht.nl/>.

Argumenten

6.1 Hiermee blijft de omgevingsvisie actueel.

De Omgevingsvisie Utrecht bevat het overkoepelende integrale beleid over de fysieke leefomgeving en het stedelijk beleid over diverse beleidsvelden van gemeente Utrecht. De Visie Energielandschap Rijnenburg en Rijerscop dient als gebiedsbeleid toegevoegd te worden.

Opgesteld door Ontwikkelorganisatie Ruimte
Waard, E.J.L. van der (Eddie)
Kenmerk 4445445
Vergadering
Vergaderdatum
Jaargang en nummer
Beleidsveld Energie

Visie en uitnodigingskader Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop

besluit

- 1 Ruimte te bieden voor windmolens in het noorden van Rijnenburg en Reijerscop en zonnevelden in het noorden en oosten van Rijnenburg zolang als nodig voor een haalbare business case.
- 2 Bij het bieden van ruimte voor windmolens te sturen op beperken van geluid en slagschaduw, meer dan wettelijk vereist is.
- 3 Bij het bieden van ruimte voor zonnevelden te sturen op ruimte voor natuurwaarden en zorg voor landschappelijke waarden.
- 4 Over realisatie en financiering van ruimtelijke ingrepen buiten de zonnevelden ten behoeve van recreatie-, natuur- en groenontwikkeling later te besluiten bij de planologische besluitvorming over de windmolens.
- 5 De visie en het uitnodigingskader voor het energielandschap Rijnenburg en Reijerscop vast te stellen en initiatiefnemers uit te nodigen op basis hiervan voorstellen in te dienen.
- 6 De Visie Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop op te nemen in de 'Omgevingsvisie Utrecht' door toevoeging aan het overzicht 'Lijst beleidsdocumenten van de omgevingsvisie Utrecht' en de internetpagina <https://omgevingsvisie.utrecht.nl/>.

Aldus besloten in de vergadering van de raad, gehouden op

De griffier De voorzitter gemeenteraad
mr. M. van Hall mr. J.H.C. van Zanen